

БАШКИРСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА

ЗАДАНИЯ ДЛЯ 8-9 КЛАССОВ ЧАСТЬ 1. БАШКИРСКИЙ ЯЗЫК

1 задание. *Емеш* һүзедә нисә тартынкы, нисә һузынкы өн бар?

1. 4 тартынкы, 1 һузынкы өн
2. 3 тартынкы, 2 һузынкы өн
3. 2 тартынкы, 3 һузынкы өн
4. Дөрөс яуап юк

ответ/яуап: 2

2 задание. Тик һузынкы өндән башланған юлды билдәләргә:

1. Ялан, егет, ел, юл
2. Ил, ант, уң, өй, уй
3. Юрға, яңы, оя, эшмәкәр
4. Матур, йәш, гүзәл, күркәм

ответ/яуап: 2

3 задание. Кағизә буйынса дөрөс язылған кушма һүз нисәнсе урында тора?

1. Эреле-уаклы
2. Эреле ваклы
3. Эрле-ваклы
4. Эреле-ваклы

ответ/яуап: 4

4 задание. Кайһы һүз кағизә буйынса дөрөс язылған?

1. Волостте
2. Волостьте
3. Волостты
4. Волосты

ответ/яуап: 4

5 задание. Нәзек айырыу билдәһе төшөп калған һүззе табырға:

1. Гөл...йһан
2. Гөл...емеш
3. Көн...сығыш
4. Дөрөс яуап юк

ответ/яуап: 4

6 задание *Якын* хүзэнэ синоним булган фразеологик берэмекте күрһәтегез:

1. Ете кат ер астында
2. Ауыз менән кош тотоу
3. Кәзәһе артынан калмай
4. Кул һузымында ғына

ответ/яуап: 4

7 задание. Телмәр өндөрөн өйрәнгән фән нисек атала?

1. Фонетика
2. Графика
3. Лексикология
4. Морфология

ответ/яуап: 1

8 задание. *Һүз төркөмдәре* генә язылган юлды билдәләргә:

1. Исем, рәүеш, хәбәр, һан, алмаш
2. Исем, сифат, алмаш, эйә, һан
3. Исем, кылым, киҗәксә, эйә, ымлык
4. Исем, сифат, алмаш, һан, кылым

ответ/яуап: 4

9 задание. *Дөрөс* язылган *һүз торган* юлды билдәләгез:

1. Бакузан
2. Бакунан
3. Бакыузан
4. Бакудан

ответ/яуап: 1

10 задание *Дәфтәрәм* югалды һөйләмендә астына һызылган *һүзәң* ялғау төрөн билдәләгез:

1. Хәбәрлек заты ялғауы
2. Эйәлек заты ялғауы
3. Урын-вакыт килеш ялғауы
4. Сығанак килеш ялғауы
5. Дөрөс яуап юк

ответ/яуап: 2

11 задание. Һандарза ялғауларзың язылышы кағизәгә тап килгән *һүзә* күрһәтегез:

1. XX быуат
2. 3-се рәт
3. 1966-сы йыл
4. 31-се ғинуар

ответ/яуап: 1

12 задание. *Кайһы* һөйләмдә һан исемләшкән?

1. Мостиктың дүрт мөйөшөндә – дүрт матрос.
2. Етеһе лә матур, етеһе лә батыр икән.
3. Ер йөзөндә биш меңләгән тел бар.
4. Инде өсөнсә йыл һуғыш бара.

ответ/яуап: 2

13 задание. *Уның* *исемен* белмәгән *кеше* юк һөйләмендә алмаштың төркөмсәһен билдәләгез:

1. Зат алмашы
2. Күрһәтеү алмашы
3. Билдәләү алмашы
4. Һорау алмашы

ответ/яуап: 1

14 задание. Һөйләмдә кылымдарзы табып, уларзың һөйкәлешен билдәләгез: Кеше холкон күзәт, үзеңдекен төзәт (Мәкәл).

1. Хәбәр һөйкәлеше
2. Шарт һөйкәлеше
3. Теләк һөйкәлеше
4. Бойорок һөйкәлеше

ответ/яуап: 4

15 задание. Татлы бал йыйыусы корттар тереклеккә зыян килтермәйзәр һөйләмендә астына һызылған кылымдың ниндәй төркөмсәгә карағанлығын билдәләгез:

1. Уртақ кылым
2. Хәл кылым
3. Исем кылым
4. Сифат кылымдың хәзерге заман формаһы

ответ/яуап: 4

16. Рәүешкә хас грамматик категорияны билдәләгез:

1. Заман
2. Килеш
3. Һан
4. Дәрәжә

ответ/яуап: 4

17 задание. Тик үзгәртеүсе ялғаузар кабул иткән һүззәр бирелгән юлды билдәләгез:

1. Эшсе, эшле, эшһез, эшсән
2. Сүпле, сүпләү, сүплек, сүпләнеү
3. Иректен, иреkkә, иректе, иректән
4. Ташсы, ташлы, ташһыз

ответ/яуап: 3

18 задание. Кәләмде һүзендә ниндәй ялғау бар?

1. Һан ялғауы
2. Һан ялғауы һәм килеш ялғауы
3. Килеш ялғауы
4. Зат ялғауы

ответ/яуап: 3

19. Мин хәзер шатланам да, борсолам да һөйләмендә тиң киçәктәрзең төрөн билдәләгез:

1. Тиң эйәләр
2. Тиң хәбәрзәр
3. Тиң тултырыусылар
4. Тиң аныклаусылар

ответ/яуап: 2

20. Ике икең – дүрт һөйләмендә азаккы һүз ниндәй һөйләм киçәгә булып килә?

1. Эйә
2. Хәбәр
3. Тултырыусы
4. Аныклаусы
5. Хәл

ответ/яуап: 2

21 задание. Гөлийөзөм калтыранган кулдары менән кейенә һалды һөйләменең аныклаусыһы ниндәй һүз төркөмөнән килгән?

1. Исемдән
2. Алмаштан
3. Сифаттан

4. Сифат кылымдан

ответ/яуап: 4

22 задание. Тик һөйләм кичәктәре бирелгән юлды билдәләргә:

1. Исем, хәбәр, аныклаусы, тултырыусы, хәл
2. Эйә, хәл, хәбәр, тултырыусы, хәл
3. Эйә, хәбәр, аныклаусы, тултырыусы, хәл
4. Хәбәр, рәүеш, сифат, тултырыусы, хәл

ответ/яуап: 3

23 задание. Тезмә кушма һөйләмде күрһәтегез:

1. Хөрмәт иткән хөрмәт күрер.
2. Урман калын, ағастары бик бейек булганлыктан, юлга кояш төшмәй.
3. Кулын ошта булһын, һүзең кыска булһын.
4. Ямғыр яуғанда, Айзар уянғайны инде.

ответ/яуап: 3

24 задание. Түбәндәге һөйләмдә ниндәй тыныш билдәһе куйырга кәрәк:

Килбәте ниндәй (?) күләгәһе шундай.

1. Ике нөктә
2. Һызык
3. Нөктәле өтөр
4. Тыныш билдәһе куйылмай

ответ/яуап: 2

25 задание. *Карагат, бөрләгән, муйыл, балан – бөтәһе лә бар* һөйләмдә һызыктың куйылышы кайһы яуап менән аңлатыла?

1. Дөйөмләштереүсе һүз алдынан куйылған
2. Баш һөйләм менән эйәрсән һөйләм араһында куйылған
3. Инеш һүззе айырыу өсөн куйылған
4. Бер үк һүз төркөмөнән килгән эйә менән хәбәр араһында куйылған

ответ/яуап: 1

ЧАСТЬ 2. БАШКИРСКАЯ ЛИТЕРАТУРА

1 задание. Түбәндәге өзөк ниндәй әсәрзән алынған?

*Яуга китеп барамын,
Казан илен аламын,
Казанга китеп барамын.
Мин Казанга баргансы,
Кар яумагай, кан яугай;
Мин Казанга барган һуң,
Кан яумагай, кар яугай.*

1. “Акъял батыр” әкиәтенән
2. “Ике сәсэн” кобайырынан
3. “Сура батыр” кобайырынан
4. “Салауат батыр” кобайырынан

ответ/яуап: 3

2 задание. Яңғыз за, күмәкләшеп тә башкарылған, юлдары 6-8, 7-8, 8-7 үлсәменә королюп, бейеү ритмына йәки еңел көйгә калыплашқан халык ижады жанрын атағыз.

1. такмаза
2. такмак
3. кыска йыр
4. мөнәжәт

ответ/яуап: 2

3 задание. Борон башкорттарза төрлө киәфәткә инә алыусы яуыз, әүермән затты нисек атағандар? (Ышаныузар буйынса, ул йылан булып ярала, йөз йыл йәшәгәс аждаһаға әүерелә, биш йөз-мең йылдан һуң төрлө киәфәткә инә алған).

1. ялмауыз
2. убыр
3. юха
4. албасты

ответ/яуап: 3

4 задание. Мәкәл, әйтем, һынамыш һәм йомактарзан торған халык ижадын нимә тип йөрөтәләр?

1. аллегорик ижад
2. афористик ижад
3. карһүз
4. дәрәс вариант юк

ответ/яуап: 2

5 задание. Түбәндә шәжәрәнән өзөк бирелгән. Шул нәсел сылбырынан сығып, уның кайһы башкорт языусыһының ата-бабаларына мөнәсәбәтле булыуын билдәләгез.

“Исән хан улы – Бырак, Бырак улы – Кейек, Кейек улы – Шәриф, Шәриф улы – Ғабдулла, Ғабдулла улы – Сәлих, Сәлих улы – Ғәли ...”

1. Кол Ғәли
2. Сәлихйән Күкләшев
3. Ғәли Сокой
4. Ғәли Ибраһимов

ответ/яуап: 3

6 задание. Аста бирелгән текстарзы игтибар менән укып сығығыз, уларзың ниндәй жанрға карағанлығын әйтегез.

1. Ямандарзан йырак итһен,
Якшыларға якын итһен!
Бына шулай ғүмер ит һин.
Тирә-йүнгә даның китһен!

Йәки:

2. Үзең түрзә бул һин,
Һүзең – үрзә булһын!
Белгәнең булһын – тәүфик,
Яманлыктан тәүб(ә) ит!

1. шиғри парса
2. шиғри хитап
3. нәсихәт
4. афоризм

ответ/яуап: 3

7 задание. Түбәндәге өзөк кемдең ниндәй әсәрәнән алынған?

Түземлеген, ах(ы)ры, кая кеүек,
Ә күнелең тулы нур ғына.
Ябайһың да, бөйөкһең дә үзең.
Һиңә тиңме мактау, йыр ғына?

1. К.Кинйәбулатова. “Укытыусым!”
2. У.Кинйәбулатов. “Укытыусыма”
3. Р.Шаммас. “Укытыусыға”
4. Ф.Исәнғолов. “Укытыусы Ғүмәров”

ответ/яуап: 1

8 задание. Төрлө эсэрзэрзэ бер төрлө кабатланып килгән троптарзы (һүрәтләү сараларын) нимә тип йөрөтәләр?

(Мәсәлән: тере һыу, үле һыу; энә буйы юл; үзе бер карыш, һакалы мең карыш; баш һуккан як; карсыға түш – тар бөйөр һ.б.)

1. гипербола
2. метафора
3. метонимия
4. даими эпитеттар

ответ/яуап: 4

9 задание. Башкорт халык эпостарының кайһыныһында юлбарыс, бүре, бурһык, арыслан, козгон, һайысқан, торна, өйрәк, кыр каззары, корзар һ.б. катнашлығында йыйын һүрәтләнә?

1. “Урал батыр”
2. “Акбузат”
3. “Заятүләк менән һыуһылыу”
4. “Изәүкәй менән Моразым”

ответ/яуап: 1

10 задание. Думбыраның барлыкка килеүе һақында легенда һөйләнелгән эсәрзе әйтегез.

1. “Коркот Ата” хикәйәте
2. “Курай” әкиәте
3. “Бузейгет” дастаны
4. Үсәргән ырыуы шәжәрәһе

ответ/яуап: 1

11 задание. Фәһрисәрүәр, Холадад, Кисыр батша, Сабыр, Абраһ һ.б. геройзари булған эсәрзе билдәләгез.

1. “Бәһтиәрнамә”
2. “Мөхәббәтнамә”
3. “Хәсрәү вә Ширин”
4. “Төлстан бит-тәрки”

ответ/яуап: 1

12 задание. Кеше ғүмере, йәшәү мәғәнәһе, ғайлә татыулығы, ата-әсәләр менән балалар араһындағы мөнәсәбәт, хезмәткә баһа, батшаны мәрхәмәтле итер сифаттар, феодаль дәүләт королашо, ил менән етәкселек итеү, ақыл, белем, һуғыш һәм тыныслык һ.б. тураһында һүз алып барылған эсәрзе күрһәтегез.

1. Кол Ғәлизең “Кисса-и Йософ” эсәре
2. Йософ Баласағунизың “Котадғу белек” эсәре
3. “Һуңғы һартай” эсәре
4. “Юлай менән Салауат” эпосы

ответ/яуап: 2

13 задание. 1812 йылғы Ватан һуғышында башкорт яугирзәре менән осрашқан немец шағирын атағыз.

1. Фридрих Шиллер
2. Иоганн Вольфганг Гете
3. Генрих Гейне
4. Фридрих Ницше

ответ/яуап: 2

14 задание. “Салауат рухы” шиғырының авторы кем?

1. Фәүзиә Рәхимғолова
2. Рәми Ғарипов
3. Тәнзилә Дәүләтбирзина
4. Фәнил Күзбәков

ответ/яуап: 3

15 задание. Рус ғалимдары Иван Лепехин менән Петр Рычковтың башкорт иленә сәйәхәттен тасуирлаган әсәрзе атағыз.

1. Я.Хамматов. “Салауат”
2. Б.Рафиков. “Көнгәк”
3. Б.Рафиков. “Караһакал”
4. Н.Мусин. “Һуңғы солок”

ответ/яуап: 1

16 задание. 1935 йылда Башкортостандың Көйөргәзе районы Таймаҫ ауылында тыуған языусыны билдәләгез.

1. Кәзим Аралбай
2. Шакир Янбаев
3. Шәриф Биккол
4. Рәшит Солтангәрәев

ответ/яуап: 4

17 задание. Ғайса Хөсәйеновтың “Ете ырыу” әсәрендә шул исемдәге йыр менән бәйле башкорттарзың боронғо тарихы кем тарафынан бәйән ителә?

1. һабрау
2. Ишмөхәмәт сәсән
3. Торомтай сәсән
4. Айзар сәсән

ответ/яуап: 4

18 задание. Түбәндәге өзөк кемдең кайһы әсәренән алынған?

“1941 йылдың кышында өс йөзгә яқын Баймак егете менән 26 йәшлек Ғәйфулла Сарбаев та Башкорт атлы дивизияһы составында һуғышка китте”.

1. Кирәй Мәргән. “Курайсының үлеме”
2. Нур Ғәлимов. “Яузан кайтқан курай”.
3. Рамазан Өмөтбаев. “Башкорттар китте һуғышка”.
4. Кәзим Аралбай. “Йомабай курайы”.

ответ/яуап: 2

19 задание. “Турайғыр” әсәренең авторын атағыз.

1. С.Агиш
2. Ғ.Хөсәйенов
3. Р.Өмөтбаев
4. Т.Килмөхәмәтов

ответ/яуап: 4

20 задание. Кобайыр жанрына мөрәжәғәт иткән языусылар төркөмөн билдәләгез.

1. Ғәли Сокорой, Шәмсетдин Зәки, М.Өмөтбаев
2. Сафуан Әлибаев, Гөлфиә Юнысова, Динис Бүләков
3. Якуп Колмой, Нәжиб Изелбай, Фәрит Исәнғолов
4. Мөхәмәтша Буранғолов, Жәлил Кейекбаев, Рәми Ғарипов

ответ/яуап: 4

21 задание. Рәми Ғариповтың “Салауат батыр” шиғыры кемгә бағышланған?

1. Арыслан Мөбәрәковка
2. Заһир Исмәғилевка
3. Сосланбәк Тавасиевка
4. Жәлил Кейекбаевка

ответ/яуап: 3

22 задание. Художестволы әсәрзә хәл-вакиғалар һәм кешеләрзең әш-хәрәкәте тураһында һүз йөрөткән, әсәр менән укыусы араһында тороп, уларзы үз-ара тоташтырыусы затты, автор исеменән йәки берәй герой исеменән һөйләүсене кем тип йөрөтәләр?

1. автор
2. лирик герой
3. языусы
4. хикәйәләүсе

ответ/яуап: 4

23 задание. Рәшит Солтангәрәевтың кайһы әсәре буйынса кыска метражлы фильм төшөрөлгән?

1. “Без йәшәгән ер”
2. “Тау”
3. “Нефтселәр юлынан”
4. “Киәмәтлек кейәү”

ответ/яуап: 4

24 задание. Ғайса Хөсәйеновтың “Һуңғы тарпан” әсәре ниндәй жанрға карай?

1. хикәйә
2. хикәйәт
3. легенда
4. кисса

ответ/яуап: 2

25 задание. Түбәндәге өзөк кемдең ниндәй әсәренән:

Сафия, Сафия...күк түшле күгәрсен,
Өзгөләнмә, түкмә йәшенде!
Илем алыр үсен минең өсөн...
Килсе, бер һыйпайым сәсенде.

1. Д.Юлтый. “Карағол” драмаһы
2. Б.Бикбай. “Каһым түрә” драмаһы
3. Б.Бикбай. “Салауат” драмаһы
4. М.Кәрим. “Салауат” трагедияһы.

ответ/яуап: 2